

Činy božského Augusta

RES GESTAE DIVI AUGUSTI - MONUMENTUM ANCYRANUM

Dole následuje opis činů božského Augusta, kterými podmanil svět moci římského lidu, a nákladů, které učinil pro stát a římský lid, vepsaných do dvou kovových sloupů umístěných v Římě

1. V devatenácti letech jsem připravil z vlastního rozhodnutí a vlastními náklady vojsko, kterým jsem vrátil svobodu státu, utlačovanému násilnickou vládou strany. Za to mne senát za konzulátu C. Pansy a A. Hirtia[☞] čestným usnesením přijal do svých řad, udělil mi prokonzulský titul, abych mohl prosazovat své mínění, a dal mi svrchovanou moc. Rozkázal, abych jako propraetor spolu s konzuly dbal, aby stát neutrpěl žádné škody. Lid mne ale téhož roku, když oba konzulové padli ve válce, zvolil konzulem a triumvirem[☞] k uspořádání státu.

2. Ty, kteří zabili mého otce[☞], jsem poslal do vyhnanství, potrestav zákonnými soudy jejich zločin, a poté jsem je, když útočili na stát, dvakrát přemohl v bitvě.

3. Často jsem vedl války, občanské i zahraniční, na zemi i na moři po celém světě a jako vítěz jsem ušetřil všechny občany žádající o milost. Cizí kmemy, kterým se mohlo bez nebezpečí odpustit, jsem chtěl raději ušetřit než zničit. Okolo pěti set tisíc římských občanů pode mnou složilo vojenskou přísahu. Z těch jsem po skončení jejich služby odvedl do kolonií nebo jsem poslal do jejich municipií[☞] více než tři sta tisíc, a těm všem jsem přidělil pozemky nebo jsem jim dal peníze jako odměnu za jejich službu. Zajal jsem šest set lodí, nepočítaje v to ty, které byly menší než trirémy.

4. Dvakrát jsem slavil ovace, vykonal jsem tři kurulské triumfy a jedenadvacetkrát jsem byl provolán *imperatorem*. Když mi ale senát povolil více triumfů, odmítl jsem je. Vavřín ze svých *fascēs* jsem uložil na Kapitol, splniv všechny sliby, které jsem v každé válce vyhlásil. Pro věci mnou, nebo mými legáty pod mým velením, úspěšně na zemi i na moři vykonané nařídil senát pětapadesátkrát, že se mají konat slavnosti nesmrtelným bohům. Dnů, ve kterých se pak z rozhodnutí senátu konaly děkovné slavnosti, bylo osm set devadesát. V mých triumfech bylo před mým vozem vedeno devět králů nebo dětí králů. Konzul jsem byl třináctkrát, když jsem psal toto, a držel jsem sedmatřicetým rokem moc tribuna lidu[☞].

5. Diktaturu mně nabídnutou lidem i senátem, ať za mé nepřítomnosti nebo i když jsem byl ve Městě, za konzulátu M. Marcela a L. Arruntia jsem nepřijal. V nejvyšší nouzi o obilí jsem neodmítl správu zásobování, kterou jsem vedl tak, že jsem během několika málo dnů zbavil svými náklady a péčí veškerý lid strachu a nebezpečí. Rovněž konzulát, i na rok i napořád mi nabídnutý, jsem nepřijal.

6. Za konzulátu M. Vincia a Q. Lucretia i následně za P. Lentula a Cn. Lentula a potřetí za Paula Fabia Maxima a Q. Tuberonu[☞] jsem byl jednomyslným lidem i senátem požádán, abych se sám, se svrchovanou mocí, stal dohlížitelem nad zákony a nad mravy, ale žádný úřad nabídnutý mi proti zvykům předků jsem nepřijal. To, co po mne tenkrát senát chtěl, abych vykonal, jsem učinil skrze tribunskou moc, a ještě jsem si pětkrát od senátu vyžádal a přijal kolegu do tohoto úřadu.

7. Triumvirem k ustanovení státu jsem byl nepřetržitě deset let. Prvním mužem senátu[☞] jsem byl k tomu dni, v němž jsem toto psal, čtyřicet let. Byl jsem pontifex maximus, augur, byl jsem členem kolegia quindecemvirů, kolegia septemvirů epulonů, Arvalského bratrstva, člen Titijského kolegia a jeden z fetialů[☞].

8. Z rozkazu lidu i senátu jsem za svého pátého konzulátu[☞] zvýšil počet patriciů. Třikrát jsem sestavoval senát a za svého šestého konzulátu jsem s kolegou M. Agrippou[☞] vykonal census. Po dvaadvaceti letech jsem vykonal lustrum[☞], při něm bylo očištěno město a celkem spočteno římských občanů čtyři miliony a šedesát tři tisíc. Nato podruhé jsem vykonal prokonzulskou mocí sám lustrum za konzulátu C. Censorina a C. Asinia, kdy bylo sečteno římských občanů čtyři miliony a dvě stě třicet tři tisíc. A potřetí jsem lustrum vykonal s konzulskou mocí a s kolegou Tib. Caesarem, svým synem, za konzulátu Sexta Pompeia a Sexta Appuleia, těmito lustracemi bylo sečteno římských občanů čtyři miliony devět set třicet sedm tisíc. Novými, mnou samým navrženými zákony, jsem obnovil mnohé zvyky předků, které již v našem pokolení vymizely, a sám jsem předal potomkům příklady mnoha věcí hodných napodobování.

9. Modlitby pro mé zdraví nařídil senát konzulům a kněžím konat každých pět let. Během těchto modliteb byly často za mého života upořádány hry, několikrát kolegiem čtyř nejvýznamnějších kněží, několikrát konzuly. Veškerí občané soukromě i veřejně a ustavičně u všech svatyní prosili za mé zdraví.

10. Mé jméno bylo usnesením senátu zachyceno v písni Saliů[☞], a abych byl stále nedotknutelný, dokud budu žít, bylo ustanoveno zákonem, abych měl tribunskou moc. Abych se nestal pontifikem místo kolegy za jeho života, když mi lid nabídl ten úřad, který měl můj otec, odmítl jsem ho. Ten kněžský úřad jsem po několika letech, když zemřel ten, který jej uchvátil při občanských bouřích[☞], přijal za konzulů P. Sulpicia a C. Valgia[☞], když se na moji volbu sjely z celé Itálie takové davy, které nikdy předtím prý nebyly v Římě zaznamenány.

11. Za můj návrat zasvětil senát oltář Štěstěny Navratitelky před chrámy Cti a Statečnosti u Kapenské brány a rozkázal kněžím a pannám Vestálkám[☞], aby u něj konali každoroční oběti toho dne, kde jsem se za konzulátu Q. Lucretia a M. Vinicia[☞] vrátil do Města ze Sýrie, a ten den nazval Augustalia podle mého čestného příjmení

12. Na návrh senátu mi byla vyslána naproti do Kampánie část praetorů[☞] a tribunů lidu s konzulem A. Lucretiem a předními občany; tato čest nebyla do té doby, kromě mně, prokázána nikomu. Když jsem se, za konzulátu Ti. Nerona a P. Quintila[☞], vrátil z Hispánie a Galie do Říma, poté, co jsem zdárně vykonal věci v těchto provinciích, se senát usnesl, že má být za můj návrat zasvěcen oltář Augustova míru[☞], a nařídil, že u něho mají každoročně úředníci, kněží a panny Vestálky konat oběti.

13. Chrám Iana Quirita[☞], který naši předkové chtěli, aby byl uzavřen, když by po celé říši římského národa na zemi i na moři vládl vítězný mír, a který od založení města až do mého narození, jak je zaznamenáno, byl uzavřen dvakrát, rozhodl senát během mého principátu třikrát uzavřít.

14. Mé syny, které mi vzal ještě mladé osud, Gaia a Lucia Caesary, pro mou poctu senát i lid římský v jejich patnácti letech určil konzuly, do kteréhožto úřadu měli nastoupit po pěti letech, a senát nařídil, aby se od toho dne, kdy byli přivedeni na fórum, účastnili veřejných porad. Také všichni římsští jezdci jmenovali jednoho i druhého prvním mužem mládeže[☞] a darovali oběma stříbrný štít a kopí.

15. Plebejům v Římě jsem vyplatil podle závěti svého otce tři sta sesterciů na hlavu a svým jménem jsem jim za svého pátého konzulátu[☞] dal čtyři sta sesterciů z válečné kořisti a zase za desátého konzulátu ze svého majetku jsem darem vyplatil čtyři sta sesterciů a za

svého jedenáctého konzulátu jsme rozdělil dvanáctkrát darem obilí, které jsem skoupil od soukromníků, a za své dvanácté tribunatury² jsem potřetí rozdělil na hlavu čtyři sta sesterciů. Tyto mé dary nikdy nepřipadly méně než dvěma stům padesáti tisícům lidí. Za své osmnácté tribunatury a dvanáctého konzulátu jsem dal třem stům dvaceti tisícům městských plebejců šedesát denárů na jednotlivce. A koloniím svých vojáků jsem dal za svého pátého konzulátu z válečné kořisti na hlavu tisíc sesterciů; v koloniích tento triumfální dar přijalo okolo sto dvaceti tisíc lidí. Za třináctého konzulátu jsem dal každému, který dostávali z veřejné zásoby obilí, šedesát denárů, to bylo trochu více než dvěma stům tisícům lidí.

16. Peníze za pozemky, které jsem za svého čtvrtého konzulátu² a poté za konzulů M. Crassa a Cn. Lentula² přidělil vojákům, jsem vyplatil municipiím. Celkem součet je okolo šesti set milionů sesterciů, které jsem vyplatil za pozemky v Itálii, a okolo dvou set šedesáti milionů, které jsem zaplatil za pozemky v provinciích. To jsem udělal jako první a jediný ze všech, kteří zakládali vojenské kolonie v Itálii nebo v provinciích, k památce své doby. A poté, za konzulátu Ti. Nerona a Cn. Pisona² a také za konzulů C. Antistia a D. Laelia a za konzulů C. Calvisia a L. Pasienu, za konzulátu L. Lentula a M. Messally i za konzulátu L. Camnia a Q. Fabricia, jsem vojákům, kteří skončili službu a které jsem zavedl zpět do jejich municipií, vyplatil peněžité odměny, za což jsem utratil čtyři sta milionů sesterciů.

17. Čtyřikrát jsem svými penězi přispěl do státní pokladny tak, že jsem strážcům pokladny předal sto padesát milionů sesterciů. A za konzulů M. Lepida a L. Arruntia² jsem do vojenské pokladny, která byla zřízena mým usnesením a ze které jsou dávány odměny vojákům, kteří skončili dvacet nebo víceletou službu, uložil ze svého majetku sto sedmdesát milionů sesterciů.

18. Od toho roku², kdy se Gnaeus a Publius Lentulové stali konzuly, když nestačily státní příjmy, tehdy jsem jednou stu tisíců lidí, jindy ještě mnohem většímu množství, rozdělil obilí a peníze, které jsem vydal ze svých sýpek a ze svého majetku.

19. Zbudoval jsem radnici a vedle ní Chalkidikum a na Palatinu chrám Apollóna s portikem, chrám božského Iulia, Lupercal², portikus k cirku Flaminiů, který jsem dovolil nazývat jménem toto, který tamtéž již dříve zbudoval portikus, portikem Octaviovým, lóži v Cirku Maximu, na Kapitolu chrámy Iova Nositele a Iova Hřmícího², chrám Quirinovi², chrám Minervě a Královně Iunoně a Iovovi Svobodě na Aventinu, chrám Larům² nahoře na Svaté cestě, chrám bohům Penátům² ve Velii, chrám Mládí a chrám Velké Matky² na Palatinu.

20. Obnovil jsem Kapitolium a Pompeiovo divadlo, oboje s velkými náklady, bez jediného vepsání svého jména. Kanály vodovodů, na mnohých místech stářím zřícené, jsem obnovil a množství vody, která je nazývána Marciova², jsem zdvojnásobil vpuštěním vody z nového pramene do jejího kanálu. Iuliovo forum a baziliku, která byla mezi chrámem Kastora a chrámem Saturnovým, začaté i téměř dokončené mým otcem, jsem dokončil, a té bazilice, zničené požárem, jsem rozšířil svým jménem základy a rozkázal jsem, kdyby můj život skončil, aby byla dokončena mými nástupci. Za svého šestého² konzulátu jsem na návrh senátu obnovil osmdesát dva chrámů bohů ve Městě a nevynechal jsem žádný, který měl být toho času obnoven. Za svého sedmého konzulátu jsem opravil Flaminiovu silnici od Města ož po Arimina a obnovil jsem také všechny mosty, vyjma Mulvijského a Minuciského.

21. Na vlastním pozemku jsem zbudoval z válečné kořisti chrám Marta Mstitele² a Augustovo forum. Postavil jsem divadlo u chrámu Apollonova na pozemku z velké části koupeném od soukromníků; to divadlo má jméno mého zetě M. Marcella. Dary z vojenských kořistí jsem daroval do chrámu božského Iulia, do chrámu Apollonova, do chrámu Vesty a do

chrámu Marta Mstitele, což mě stálo okolo sta milionu sesterciů. Zlato na věnce na mé triumfy ve váze třicet pět tisíc liber, poslané italskými municipiemi a koloniemi, jsem poslal zpět a poté, kdykoliv jsem byl provoláván *imperatorem*, jsem zlato na věnce, přiřknuté mi municipiemi a koloniemi stejně štědře jako předtím, nepřijal.

22. Třikrát jsem svým jménem pořádal gladiátorské hry, pětkrát jménem svých synů nebo vnuků; během těchto her bojovalo okolo deseti tisíc lidí. Dvakrát jsem poskytl lidu podívanou na atlety, přivedené odevšad, jménem svým a potřetí jménem svého vnuka. Hry jsem pořádal svým jménem čtyřikrát, ale jménem jiných úředníků třiadvacetkrát. Jako představitel kolegia quindecemvirů jsem s kolegou M. Agrippou za konzulátu C. Furnia a C. Silana uspořádal hry století². Za třináctého konzulátu jsem prvně uspořádal hry Martovy, které potom v následujících letech připravovali na rozkaz senátu a podle zákona konzulové. Šestadvacetkrát jsem svým jménem nebo ve jménu svých synů nebo vnuků připravil pro lid podívanou na zápasy s africkými zvířaty v cirku nebo na foru nebo v amfiteátru; při nich bylo skoleno kolem tří tisíc pěti set zvířat.

23. Uspořádal jsem pro lid podívanou na námořní bitvu² za Tiberem, tam, kde je nyní háj Caesarů, ve vyhloubeném prostoru dlouhém tisíc osm set stop a širokém tisíc dvě stě stop. Střetlo se v něm mezi sebou třicet lodí se zobcem, trirém nebo birém a více menších lodí; v těch loďstvech bojovalo kromě veslařů kolem tří tisíc lidí.

24. V chrámech všech měst provincie Asie jsem jako vítěz opět uložil ozdoby, kterých se při vykrádání chrámů pro sebe zmocnil ten, s nímž jsem vedl válku². Mých stříbrných soch pěstích, jezdeckých či jako čtyřspřeží bylo ve městě vztyčeno asi osmdesát; ty jsem sám odstranil a peníze z nich jsem darem zlata do chrámu Apollona jménem svým a jménem těch, kteří mi ony čestné sochy postavili.

25. Moře jsem zbavil pirátů. Za této války jsem předal pánům k potrestání téměř třicet tisíc zajatých otroků, kteří uprchli od svých pánů a pozdvihli zbraně proti státu. Na má slova složila celá Itálie dobrovolně přísahu a naléhala na mne, abych se stal vůdcem té války, kterou jsem vyhrál u Actia². Na tatáž slova složily přísahu i provincie Galie, Hispánie, Afrika, Sicílie a Sardinie. Z těch, kteří sloužili jako vojáci pod mými prapory, bylo více než sedm set senátory a z nich předtím nebo později se do toho dne, kdy bylo toto napsáno, stalo konzuly osmdesát tři a okolo sto sedmdesáti se stalo kněžími.

26. Rozšířil jsem hranice všech provincií římského lidu, jimž byly sousedy kmeny, které nebyly poslušny naší moci. Provincie Galie a Hispánie², také Germánii, tam, kde je ohraničuje Oceán, od Gadia² až k ústí Labe, jsem přivedl k míru. Alpy jsem uklidnil od toho kraje, který je nejbližší Jadranu, až k Tyrhénskému moři, aniž jsem s nějakým kmenem začal válku nespravedlivě. Mé loďstvo se plavilo Oceánem od ústí Rýna k východním zemím, až k hranici Kimbrů, kam ani po zemi ani po moři předtím žádný Říman nevstoupil. Kimbrové, Charydové a Semnonové² i jiné germánské kmeny žádali skrze posly přátelství se mnou a s římským lidem. Na můj rozkaz a pod mým velením byla skoro v téže době odvedena dvě vojska do Etiopie a do Arábie, která je nazývána Blažená, a velká vojska nepřátelských národů byla poražena v bitvě a mnohá města byla dobyta. V Etiopii se došlo až k městu Nabata, kterému je blízký ostrov Meroé². V Arábii postoupilo vojsko až na hranice Sáby², k městu Mariba.

27. Egypt jsem připojil k říši římského lidu. Ačkoliv jsem mohl Větší Arménii², když byl zavražděn její král Artaxés, učinit provincií, raději jsem chtěl, po příkladu našich předků, předat to království skrze Ti. Nerona, který byl tehdy mým nevlastním synem, Tigranovi, synu krále Artavasdy, vnuku také krále Tigrana. A tentýž národ, po potlačení jeho vzpoury a

odpadnutí mým synem Gaiem, jsem předal králi Ariobarzanovi, synovi krále Médů Artabaza, aby mu vládl, a po jeho smrti jsem dal vládu jeho synovi Artavasdovi, a když ten byl zabit, poslal jsem do toho království Tigrana, pocházejícího z arménského královského rodu. Všechny provincie, které se rozkládají na východ od Jadranu, a Kyrenaiku², ovládané již z velké části jejich králi, a předtím také Sicílii a Sardinii, kde probíhala válka s otroky, jsem znovu ovládl.

28. Kolonie vysloužilců jsem zakládal v Africe, na Sicílii, v Makedonii, v obou Hispániích, v Řecku, v Asii, v Sýrii, Galii Narbonské a v Pisidii². V Itálii bylo mým usnesením založeno dvacet osm kolonií, které se za mého života staly velmi lidnatými a bohatými.

29. Mnohé vojenské odznaky, ztracené různými veliteli, jsem po přemožení nepřátel získal zpět z Hispánie, Galie a Dalmácie. Parthy jsem donutil vrátit zbroj a odznaky tří římských vojsk a prosbami žádat přátelství římského lidu. Tyto odznaky jsem uložil do svatyně, která je v chrámu Marta Mstitele.

30. Panonské kmeny², které, než jsem se stal principem, nikdy vojsko římského lidu nepotkalo, jsem, pokořené Ti. Neronem, který tehdy byl můj nevlastní syn a legát, připojil k říši římského lidu a hranice Illyrika² jsem posunul až k břehům řeky Dunaje. Vojsko Dáků, převedené na bližší stranu řeky, bylo poraženo a zničeno pod mým velením, a později mé vojsko, převedené přes Dunaj, donutilo dácké kmeny podrobit se moci římského lidu.

31. Byli ke mně často vysílána královská poselstva z Indie, jaká nebyla spatřena do této doby u žádného z římských vojevůdců. Naše přátelství žádali skrze vyslance Bastarnové, Skythové i králové Sarmatů², kteří obývají obě strany řeky Don, i král Albanů a králové Iberů a Médů².

32. Uchýlili se ke mne jako prosebníci králové Parthů Tiridatés a později Phratés, syn krále Phrata, král Médů Artavasdés, král Adiabenů Artaxarés, králové Britů Dumnobellanus a Tinkommius, král Lugambrů Maelo, král suebských Markomanů ... rus. Král Parthů Phratés poslal ke mne do Itálie všechny své syny a vnuky, nepřemožen válkou, ale žádaje naše přátelství skrze záruku svých dětí. I mnohé další národy, které nikdy předtím nevyslaly k římskému lidu posly ani neprovozovaly s ním přátelský obchod, poznaly za mého principátu spravedlnost římského národa.

33. Kmeny Parthů a Médů přijaly ode mne krále, které žádaly prostřednictvím legátů, předních mužů těch národů: Parthové Vonona, syna krále Phrata, vnuka krále Oroda, a Médové Ariobarzana, syna krále Artavasdy, vnuka krále Ariobarzana.

34. Za svého šestého a sedmého konzulátu², poté, co jsem ukončil občanské války, když jsem se se souhlasem všech zmocnil veškeré státní správy, předal jsem stát ze své moci k vůli senátu i lidu. Pro tyto své zásluhy jsem byl usnesením senátu nazván Augustus², dveře mého domu byly veřejně ozdobeny vavřínem a nad mé dveře byla připevněna občanská koruna a v Iuliově radnici byl umístěn zlatý štít, který mi dal senát a římský lid pro mou odvahu, laskavost, spravedlivost a poctivost, což dokazuje nápis na tom štítě. Poté jsem všechny předčil autoritou, ale neměl jsem větší moc než ti, kteří mi byli v úřadě spolupracovníky.

35. Když jsem vykonával třináctý konzulát, senát, jezdcí i veškerý římský lid mě nazval otcem vlasti a rozhodl, že to má být vepsáno ve vestibulu mého domu, v Iuliově radnici a na Augustově fóru, pod mou jezdeckou sochou, která byla vztyčena na rozkaz senátu. Toto jsem napsal, když mi šlo na sedmdesátý šestý² rok

1. Celkem peníze, které dal buď do státní pokladny nebo římskému lidu nebo k rozdělení mezi vojáky: šest set milionů denárů.

2. Zbudoval tato nová díla: chrám Marta, Iova Hřmícího a Nositele, Apollona, Božského Iulia, Quirina, Minervy, Královny Iunony, Iova Svobody, Larů, bůžku Penátů, Mládí, Velké matky, Luprecal, svatyni v Cirku, radnici s Chalkidikem, Augustovo forum, Iuliovu baziliku, Marcellovo divadlo, Oktaviánův portikus a háj Caesarů za Tiberem.

3. Opravil Kapitol a svaté chrámy, počtem osmdesát dva, pompejské divadlo, aquadukty a cestu Flaminiovu.

4. Velké výdaje do divadelních podívaných a do gladiátorských a atletických her a naumachií a dary peněz koloniím, municipiím a městům, zničeným zemětřesením či požárem, nebo peníze, které dal přátelům a senátorům, jejichž majetek tím obnovil, jsou nespočítatelné.

Poznámky a vysvětlivky

1. ...za konzulátu C. Pansy... Roku 43 př. Kr. [☺](#)

...zvolil triumvirem... druhý triumvirát, v němž byli Octaviánus Augustus, Marcus Antonius a M. Aemilius Lepidus. [☺](#)

2. ...mého otce... míněn je Iulius Caesar. [☺](#)

3. ...do municipií... municipia byla města v Itálii, jejichž obyvatelé požívali římských občanských práv. Později se tak ale říkalo i venkovským městům v provinciích. [☺](#)

4. ...moc tribuna lidu... tribunský úřad, zavedený roku 494 př. Kr. na ochranu plebejů, obyčejných občanů Říma před patricii, byl prakticky nejmocnějším římským vnitřním úřadem, protože tribuni měli právo zakročit proti rozhodnutí kteréhokoliv úředníka, kromě diktátora. Tribunů bylo deset a postavil-li se jeden z nich proti rozhodnutí ostatních, nebylo ono platné. Ale na tribunát udělený Augustovi se to nevztahovalo, takže Augustus mohl zakročit proti jakémukoliv římskému úředníku. [☺](#)

6. ...za konzulátu... v letech 19 př. Kr. (M. Vincinius a Q. Lucretius), 18 př. Kr. (P. a Cn. Lentulové) a 11 př. Kr. (F. Maximus a Q. Tuberon). [☺](#)

7. Prvním mužem senátu... princeps, první muž zapsaný v seznamu senátorů. Principát, který Augustus zavedl roku 30 př. Kr. znamenal teoretické zachování republiky, fakticky to ale byla monarchie. Principátem se nazývá římské císařství až do roku 284 n.l., odkdy se až do konce římské éry nazývala dominátem. [☺](#)

...pontifex Maximus... nejvyšší římský kněžský úřad, za císařství automaticky každý římský císař, augurové byli kněží, věštci, věštitci z letu ptáků. Quindecimvirové byli kněží, počtem patnáct, kteří měli dozor nad Sibyllinými knihami. Septemvirové epulonové měli na starosti hostiny při hrách, bratrstvo Arválů konalo obřady hlavně za úrodu polí, Titijské kolegium mělo na starosti starobylé sabinské kuty. Fetiálové byli sbor dvaceti kněží, kteří měli na starosti obřady při upravování zahraniční politiky. [☺](#)

8. ...za svého pátého konzulátu... V roce 29 př. Kr., po šesté byl Augustus konzulem o rok

později (28 př. Kr.).⁵

...s kolegou M. Agrippou Marcus Vipsanius Agrippa (63 př. Kr. – 12. př. Kr.) byl Augustův přední vojevůdce a přítel, byl manžel Augustovy dcery Iulie. Války proti Sextu Pompeiovi a M. Antoniovi vedl především on. Po vítězství Augustově vedl zahraniční politiku a vojenskou správu. Byl Augustem předurčen jako jeho nástupce, zemřel ale předčasně. Proslul i stavební činností (nechal vystavět Pantheon).⁵

vykonal lustrum... lustrum (lustrace) byla očistná oběť, konaná censory jednou za pět let, po skončení censu. Sloužící k očištění obyvatelstva, shromážděného na Martově poli.⁵

10. ...v písni Saliů píseň Saliů byla oficiální modlitba ke všem bohům, zpívaná kněžským kolegiem Saliů, knězi boha války (ve dnech 19. března, 23. března, 23. května a 19. října).⁵

...ten, který jej uchvátil... míněn je M. Aemilius Lepidus, Augustův druh v triumvirátu; úřad Pontifika zastával od Caesarovy smrti až do roku 12 př. Kr., kdy zemřel.⁵

...za konzulátu P. Sulpicia... P. Sulpicius a C. Valgius byli konzuly v roce 12. př. Kr.⁵

11. ...pannám Vestálkám panny Vestálky byly kněžky bohyně Vesty, které měly na starost především udržování posvátného ohně, který nesměl nikdy vyhasnout, protože to by prý přivodilo konec Říma.⁵

...za konzulátu Q. Lucretia... roku 19 př. Kr.⁵

12. ...část praetorů... praetoři byli římscí úředníci, původně vojenští velitelé. V prvních letech republiky (snad až do roku 450 př. Kr.) spravovali stát (místo konzulů, tento úřad vznikl až poté). Později byli (od roku 367 př. Kr.) voleni praetoři, aby pomohli konzulům v jejich práci. Byla jim svěřena péče o soukromé soudnictví. S postupem času jejich počet narůstal (až na 16) a byli také posíláni jako vojenští velitelé do provincií.⁵

Za konzulátu Ti. Nerona ... roku 13 př. Kr.⁵

...Oltář Augustova míru... Ara pacis Augustae, na Martově poli v Římě, zasvěcený asi roku 9 př. Kr. k počtě Augustově za ovládnutí a pacifikaci Gallie a Hispánie, zachoval se dodnes.⁵

13. ...chrám Iana Quirita... brána tohoto chrámu se zavírala jen tehdy, nevedli-li Římané žádnou válku.⁵

14. ...prvním mužem mládeže... lat. princeps iuventutis, který stál v čele spolku Iuvenes, tvořeného mladými senátory a jezdci do 25 let věku. Titul Princeps iuventutis byl udělován tomu členu císařské rodiny, který se měl stát nástupcem císaře. Obdobné spolky existovaly i v jiných městech. Jejich příslušníci se v případě potřeby účastnili i obrany města před nepřítelem a udržování pořádku.⁵

15. ...za svého konzulátu... v letech 29 př. Kr. (pátý konzulát), 24 př. Kr. a 23 př. Kr. (desátý a jedenáctý konzulát), 5 př. Kr. (dvanáctý konzulát) a 2 př. Kr. ⁵

...za své tribunatury... v letech 12 př. Kr. (dvanáctá tribunatura) a 5 př. Kr. (osmnáctá tribunatura).⁵

16. ...za svého čtvrtého konzulátu... roku 30 př. Kr.⁵

- ...za konzulátu M Crassa a... v roce 14 př. Kr. [☞](#)
- ...za konzulů... v letech 7 př. Kr. (Tiberius Nero a Gnaeus Piso), 6 př. Kr. (Gaius Antistius a Decimus Laelius), 4 př. Kr. (Gaius Calvisus a L. Papius Mutilus), 3 př. Kr. (Lucius Lentulus a Marcus Messala) a 2 př. Kr. (Lucius Cammius a Quintus Fabricius). [☞](#)
17. ...za konzulů M. Lepida... v roce 6 n.l. [☞](#)
18. Od toho roku, kdy se stali... Rok 18 př. Kr. [☞](#)
19. ...Lupercal... svatyně zasvěcená bohu Faunovi, nalézající se v jeskyni na svahu Palatinu. [☞](#)
- ...Iova Nositele a Iova Hřmícího... lat. Iuppiter Feretrius a Iuppiter Tonans; Feretrius bylo jméno Iovovo coby nositele zbroje padlého vůdce nepřátel, Tonans bylo jeho další příjmení, které odkazovalo k jeho vládě nad blesky (Iupiter Hřmící nebo Hromovládny). [☞](#)
- ...chrám Quirinovi... Quirinus je jméno zbožštělého Romula. [☞](#)
- ...chrám Larům... Larové byli dobří duchové zemřelých, ochranná božstva jednotlivých domácností i celého státu. [☞](#)
- ...chrám Penátů... ochrání bohové rodiny a domácnosti. [☞](#)
- ...chrám Velké Matky... Velká matka bohů, Kybelle, pocházející z Malé Asie. [☞](#)
20. ...nazývána Marciova... podle Anca Marcia, který tento akvadukt roku 144 př. Kr. zbudoval. [☞](#)
- ...za svého šestého konzulátu... roku 28 př. Kr. [☞](#)
- ...cestu Flaminiovu... Via Flaminia, vedoucí z Říma do města Ariminum v Umbrii, na pobřeží Jaderského moře. [☞](#)
21. ...Marta Mstitele... lat. Mars Ultor . [☞](#)
22. ...uspořádal hry století... roku 17 př. Kr. Předtím se konaly jen v letech 249 př. Kr. a 146 př. Kr. Během těchto her byla vždy zasvěcena žijící generace, když z předcházející už nikdo nežil. Augustus hry zasvětil různým bohům a délku jedné generace stanovil na 110 let. U příležitosti těchto her složil Horatius slavnostní, dochovanou, píseň (carmen saeculare). [☞](#)
23. ...na námořní bitvu... zvaná naumachia. [☞](#)
24. ...ten, s nímž jsem vedl válku... tj. Marcus Antonius. [☞](#)
25. ...u Actia... mys v severozápadním Řecku, kde Augustus porazil roku 31 př. Kr. Antonia a Kleopatru, své jediné konkurenty v boji o vládu nad Římem. [☞](#)
26. ...Galie, Hispánie... Galie (dnešní Francie) a Hispánie (dnešní Španělsko) byly rozděleny na více provincií. [☞](#)
- ...od Gadia... dnešní přístav Cádiz v jižním Španělsku. [☞](#)

- ...hranici Kimbrů... Kimbrové byli germánský kmen žijící na Jutském poloostrově (dn. Dánsko), Charydové a Semnonové byli rovněž germánské kmeny žijící v této oblasti. [☺](#)
- ...ostrov Meroé... ostrov Meroé ležel na Nilu v jižním Egyptě, ve starověku byl považován za místo, kde pramení Nil. [☺](#)
- ...hranice Sáby... Sába pravděpodobně ležela na jihu Arabského poloostrova, dováželo se odtud především kadidlo, ale i jiné luxusní zboží. [☺](#)
27. ...Větší Arménii... Arménie, hornatá oblast mezi Černým a Kaspickým mořem, byla jakousi nárazníkovou zónou mezi parthskou a římskou říší. [☺](#)
- ...Kyrenaiku... území v severní Africe na pobřeží Středozemního moře, u zálivu Velká Syrta, s hlavním městem Kyrené. [☺](#)
28. ...v Pisidii... Piside byla hornatá krajina na jihozápadě Malé Asie. [☺](#)
30. Pannonské kmeny... Panonie se rozprostírala na středním Dunaji, zaujímala část dnešního západního Maďarska, jižního Slovenska a východního Rakouska, Římany byla podrobena roku 10 př. Kr. [☺](#)
- Hranice Illyrika... Illyricum byla provinci, která ležela na severozápadě Balkánského poloostrova a zahrnovala v sobě pozdější provincie Dalmácii, Panonii a Moesii
- ...vojsko Dáků... Dákie se rozkládala přibližně na území dnešního Rumunska a jihovýchodního Maďarska. [☺](#)
31. ...Bastarnové...Skythové...Sarmatové... Bastarnové byli germánský kmen, usazený v okolí řeky Prut, Skythové byli pověstný národ kočovníků, žijící na sever od Černého Moře a Sarmatové, mohutný kmenový svaz, sídlili ve stepích jižního Ruska, okolo dnešního Donu (lat. Tanais). [☺](#)
- ...Iberů...Médů... Iberové byli národ, který sídlil v dnešním Španělsku, kam pronikli z Afriky. Médové žili v dnešním Íránu. [☺](#)
34. ...za svého...konzulátu... v letech 28 př. Kr. a 27 př. Kr. [☺](#)
- ...nazván Augustus... Augustus znamená „vznešený“. [☺](#)
35. ...v sedmdesátém šestém roce... Augustus se narodil roku 63 př. Kr., čili toto musel sepsat v roce 13 n.l. nebo 14 n.l. [☺](#)

Z latinského originálu *Res gestae Divi Augusti* přeložil a poznámkami opatřil Jan Ctibor, 2004